

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/55/2019
Identifikačné číslo spisu:	4105208318
Dátum vydania rozhodnutia:	27.05.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Alena Svetlovská
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:4105208318.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu M. A., bývajúceho v N., F. X, zastúpeného Mgr. Štefanom Slováčikom, advokátom so sídlom v Nitre, Štefánikova trieda 33, proti žalovanej Fakultnej nemocnici Nitra, so sídlom v Nitre, Špitálska 6, o zaplatenie 497 908,78 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 12 C 76/2005, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 28. septembra 2016 sp. zn. 5 Co 577/2015, takto

rozhodol:

Rozsudok Okresného súdu v Nitre zo 16. februára 2015 č. k. 12 C 76/2005 - 608 a rozsudok Krajského súdu v Nitre z 28. septembra 2016 sp. zn. 5 Co 577/2015 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu v Nitre na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 16. februára 2015 č. k. 12 C 76/2005-608 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zaplatenia nemajetkovej ujmy z titulu poškodenia zdravia vo výške 497.908,78 eur s príslušenstvom. Pri vznesenej námietke premlčania zo strany žalovanej dospel k záveru, že tento druh uplatneného nároku podlieha premlčaniu, pričom sa premlčuje uplynutím všeobecnej trojročnej premlčacej doby. V prejednávanej veci všeobecná trojročná premlčacia doba začala plynúť odo dňa nasledujúceho po operácii, t. j. od 22. januára 2000 a jej posledný deň uplynul 22. januára 2003, resp. 29. apríla 2003, t. j. tri roky potom ako 28. apríla 2003 bola žalobcovi diagnostikovaná flebotrombóza. Žalobca podal žalobu na súde 19. apríla 2005 a preto súd prvej inštancie žalobu z dôvodu jej premlčania zamietol. Zdôraznil, že žalobca nepodal žalobu o zaplatenie bolestného a sťaženie spoločenského uplatnenia a takisto mal k dispozícii dostatok času žalobu podať v rámci plynutia premlčacej doby. Rozhodnutie o trovách konania si vyhradil na samostatné rozhodnutie po právoplatnosti rozsudku vo veci samej.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 28. septembra 2016 sp. zn. 5 Co 577/2015 rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 C.s.p. potvrdil. V odôvodnení uviedol, že sa stotožňuje so záverom súdu prvej inštancie, že hlavným a jediným dôvodom vedúcim k zamietnutiu žaloby je premlčanie majetkového práva uplatneného v žalobe a to márnym uplynutím všeobecnej trojročnej premlčacej doby tak, ako je zakotvená v ustanovení § 101 ods.

Občianskeho zákonníka. Pokiaľ žalobca namietal, že vznesenie námietky premlčania je v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, odvolací súd dospel k záveru, že táto námietka nemá opodstatnenie, pretože účastník toho ktorého občianskoprávneho vzťahu je povinný byť bdelý ku svojim právam. Uzavrel, že z časového aspektu mal žalobca vytvorený dostatočne dlhý časový priestor k uplatneniu žalovaného nároku, ktorý však zo subjektívnych dôvodov vyskytujúcich sa na jeho strane nevyužil a preto musí znášať s tým spojený dôsledok zamietnutia jeho žaloby pre premlčanie, ktoré úspešne namietala žalovaná.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie s tým, že: a) nesprávnym procesným postupom súdov nižších inštancií došlo k znemožneniu uskutočňovať jeho procesné práva v takej miere, že bolo porušené jeho právo na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ C.s.p.), b) rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, pričom táto bola posúdená prvoistančným i odvolacím súdom rozdielne ako je rozhodovaná dovolacím súdom, odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/, c/ C.s.p.). Z týchto dôvodov dovolateľ žiadal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu i rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Namietal, že rozhodnutie súdu prvej inštancie i rozhodnutie odvolacieho súdu je nedostatočne odôvodnené, nakoľko súdy oboch inštancií sa nezaoberali meritom veci vzhľadom na vznesenú námietku premlčania. Uviedol, že odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie i odvolacieho súdu týkajúce sa toho, či priznanie účinkov námietky premlčania je alebo nie je v rozpore s dobrými mravmi sa javí ako jednostranné bez akejkoľvek opory v zistenom skutkovom stave a vykonanom dokazovaní. Bol názoru, že uplatnením námietky premlčania vzhľadom k veľkému časovému rozdielu medzi začatím konania a vznesenou námietkou premlčania, došlo k prieťahom v konaní a takýto procesný postup súdu ako aj žalovanej vážnym spôsobom zasiahol do jeho práv, čím došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Dal do pozornosti závery, ku ktorým dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 265/2009.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadřila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací uznesením z 22. februára 2018 sp. zn. 4 Cdo 81/2017 dovolanie žalobcu odmietol. Pri svojom rozhodovaní vychádzal z právnych záverov vyjadrených v rozhodnutí veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 19. apríla 2017 sp. zn. 1 VCdo 2/2017, podstatou ktorých je, že dôvody prípustnosti dovolania v zmysle § 420 C.s.p. a § 421 ods. 1 C.s.p. nemožno kumulovať; skúmal preto prípustnosť dovolania žalobcu len podľa ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. Dospel pri tom k záveru, že dovolanie žalobcu v zmysle tohto ustanovenia nie je prípustné.

6. Na základe sťažnosti žalobcu Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze zo 22. novembra 2018 sp. zn. IV. ÚS 401/2018 (ďalej len „nález“) konštatoval, že uznesením najvyššieho súdu z 22. februára 2018 sp. zn. 4 Cdo 81/2017 bolo porušené právo žalobcu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd preto uvedené uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V náleze poukázal na zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 1/2018, z ktorého vyplýva, že ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 C.s.p. a § 421 C.s.p. a najvyšší súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 C.s.p., poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

7. Najvyšší súd, ktorému bola vec vrátená na ďalšie konanie, ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) skúmal prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

8. V zmysle § 419 C.s.p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon

prípúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte odkazuje v zátvorke na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

9. Podľa § 421 ods. 1 C.s.p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Žalobca vyvodzuje prípustnosť jeho dovolania z § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. Na toto ustanovenie poukazuje vo vzťahu k riešeniu otázky, či priznanie účinkov námietky premlčania je alebo nie je v rozpore s dobrými mravmi s prihliadnutím najmä na závažnosť ujmy spôsobenej žalobcovi a celkový odmietavý postoj žalovanej vo vzťahu k priznaniu si vlastnej zodpovednosti za trvalé poškodenie zdravia žalobcu. Podľa jeho názoru sa odvolací súd v danom prípade odklonil o d ustálenej praxe dovolacieho súdu a svoje rozhodnutie založil na nesprávnom právnom posúdení veci.

11. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ (§ 421 ods. 1 CSP) predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali.

12. Predmetnou otázkou (viď vyššie bod 8.) sa už dovolací súd zaoberal v rozhodnutiach sp. zn. 5 Cdo 265/2009 a 4 Obo 16/2017. Tieto rozhodnutia treba považovať za súčasť ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

13. V rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 265/2009 Najvyšší súd Slovenskej republiky vyslovil záver, že všeobecne možno bezpochyby dôvodiť, že v konaní účastníkom konania opodstatnene vznesenú námietku premlčania voči uplatňovanej pohľadávke, nemožno pokladať za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože inštitút dobrých mravov je zákonným inštitútom a prispieva k istote v právnych vzťahoch. Za špecifických okolností však výkon práva namietat' premlčanie uplatneného nároku by mohol byť konaním umožňujúcim poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by zánik uplatňovaného nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo neuplatnil včas. Znaký konania vykazujúce priamy úmysel poškodiť druhého účastníka je potrebné vyvodzovať z tých okolností, za ktorých bola námietka premlčania tohto nároku uplatnená a nie z okolností a dôvodov, z ktorých je vznik uplatňovaného nároku odvodzovaný, inými slovami, rozhodujúce (určujúce) pre odopretie účinkov námietky premlčania sú okolnosti, ktoré existovali v čase uplatnenia námietky premlčania. Tieto okolnosti musia byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do právnej istoty, akým je neumožnenie práva uplatniť námietku premlčania.

14. V rozhodnutí sp. zn. 4 Obo 16/2017 najvyšší súd uviedol, že považuje za samozrejmé a určujúce pre hľadanie práva, že vždy je nevyhnutné vychádzať z individuálnych rozmerov každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na konkrétnych skutkových zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť značne komplikované a netypické, čo nezbavuje súdy povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie veci cez prizmu kogentného ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré je v rovine zákonného práva odrazom vyššie vymedzenej požiadavky vyhľadať a nájsť spravodlivé riešenie, ktoré rozpozna každý človek /I. ÚS 33/2012/, namiesto uprednostnenia zdanlivej legality vo forme zjavne účelového postupu žalovaného voči žalobcovi. Zásada súladu výkonu práva s dobrými mravmi

predstavuje významný korektív, ktorý v odôvodnených prípadoch dovoľuje zmierňovať tvrdosť zákona a dáva sudcovi priestor pre uplatnenie pravidiel slušnosti. Pojem dobré mravy nemožno vykladať len ako súbor mravných pravidiel užívaných ako korektív či doplnujúci obsahový faktor výkonu subjektívnych práv a povinností, ale ako príkaz sudcovi rozhodovať *praeter legem* či dokonca *contra legem*, pokiaľ ide o reprobáciu konania priečiaceho sa dobrým mravom. Dobré mravy v tomto poňatí sú teda súhrnom etických, všeobecne uznávaných a zachovávaných zásad a ich dodržiavanie sa prejavuje v konaní, ktoré má byť v súlade so všeobecnými morálnymi zásadami a právnymi princípmi. Pri strete dvoch základných práv, s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti, musí súd rozhodnúť tak, aby, ak je to možné, zostalo zachované z oboch základných práv čo najviac a ak to možné nie je, dať prednosť tomu základnému právu, v prospech ktorého svedčí všeobecná idea spravodlivosti, prípadne iný všeobecný princíp, ako napríklad neminem leadere či zákaz bezdôvodne sa obohacovať a podobne.

15. V prejednávanej veci z obsahu spisu vyplýva, že žalobca utrpel 20. januára 2000 úraz ľavého kolena so stanovenou diagnózou Ruptura lig. Patallae 1 sin. a 21. januára 2000 podstúpil operáciu. 1. februára 2000 absolvoval kontrolu a bolo vykonané dosadrovanie operovanej končatiny. 23. februára 2000 bol žalobca privezený do nemocnice pre teplotu a zhoršené dýchanie, bolo mu robené RTG pľúc, EKG, sono vyšetrenie so záverom, že dýchanie je vpravo oslabené a bola stanovená diagnóza pleuropneumonia a boli mu nasadené antibiotiká. Sadra bola zložená 1. marca 2000 a operované koleno bolo po imobilizácii zatuhnuté. 28. apríla 2000 pri vyšetrení na traumatologickom oddelení lekár konštatoval opuch predkolena, nevytláčil prekonanú hlbokú trombózu v pooperačnom období a konštatovaný bol i stav po zápale žíl ľavého lýtku. Po kontrolách v traumatologickej ambulancii 29. mája 2000, 28. júna 2000 a 19. septembra 2000 absolvoval žalobca 3. októbra 2000 druhú operáciu. V. V. A. vo svojej lekárskej správe z 12. novembra 2001 konštatoval, že pracovná schopnosť a spoločenské uplatnenie žalobcu sú výrazne obmedzené a uvedené komplikácie sú v priamej súvislosti s chirurgickou liečbou úrazu ľavého kolenného kĺbu. Zo záverov znaleckého posudku č. 49/2005 vypracovaného V. N. a V. N. vyplýva, že príčinou zhoršenia zdravotného stavu žalobcu bola flebotrombóza - zápal žíl pri imobilizácii sadrovou fixáciou bez profylaktickej liečby, sukcesívna embolizácia do pľúcneho tepnového riečist'a, nedostatočnosť vystieracieho aparátu, ktorá mohla vzniknúť úrazom, nesprávne vykonanou operáciou, redresom. Vznik hlbokej žilovej trombózy bol spôsobený nedodržaním doporučeného terapeutického postupu počas hospitalizácie, kedy žalobcovi nebola podaná profylaktická liečba proti vzniku tromboembolickej choroby. Pravdepodobne ani operačný zákrok nebol vykonaný technicky náležitým spôsobom, nakoľko jeho výsledkom bola nesprávna poloha jabĺčka v poškodenom ľavom kolene. Z obsahu spisu ďalej vyplýva, že žalobca podal žalobu na súd 19. apríla 2005. Na pojednávaní konanom 4. februára 2015 žalovaná vzniesla námietku premlčania, ku ktorej súdy nižších stupňov prihliadli a žalobu zamietli.

16. V predmetnej veci išlo najmä o stret žalobcu, resp. jeho legitímneho očakávania, že za trvalé poškodenie jeho zdravia mu žalovaná zaplatí titulom nemajetkovej ujmy - škody a právnej istoty reprezentovanej vo forme uplynutia premlčacej doby, keď žalovaná po desiatich rokoch prebiehajúceho súdneho sporu vzniesla námietku premlčania.

17. Súdy nižšieho stupňa dospeli k záveru, že v danej veci vzhľadom na oprávnenosť vznesenej námietky premlčania nemožno aplikovať § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka a nezaoberali sa okolnosťami prípadu v širšom kontexte. Pri strete dvoch základných práv, a to náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch a právnej istoty, s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti, musí súd rozhodnúť tak, aby, ak je to možné, zostalo zachované z oboch základných práv čo najviac a ak to možné nie je, tak ako v tomto prípade, dať prednosť tomu základnému právu, v prospech ktorého svedčí všeobecná idea spravodlivosti, prípadne iný všeobecný princíp, ako napríklad neminem leadere či zákaz bezdôvodne sa obohacovať a podobne. Podľa názoru dovolacieho súdu sú to práve špecifické okolnosti daného prípadu, ktoré nižšie súdy celkom opomenuli, do svojho rozhodnutia nepremietli a skôr formalisticky žalobu zamietli bez toho, aby reagovali na námietky žalobcu, že je namieste poskytnúť ochranu jeho právu žalobcu cez aplikáciu ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka tak, aby výsledné rozhodnutie bolo možné vnímať ako spravodlivé z hľadiska vyváženej ochrany základných práv dotknutých osôb. Je preto potrebné vyhodnotiť kolíziu princípu právnej istoty s právom na náhradu

nemajetkovej ujmy, v konkrétnom prípade spočívajúcej v uplatnení námietky premlčania a citlivého posúdenia jej rozporu s dobrými mravmi, k čomu v rozhodnutí odvolacieho súdu nedošlo. Je preto potrebné sa zaoberať a starostlivo skúmať proporcionalitu zásahu do práva na náhradu nemajetkovej ujmy, ku ktorému dochádza v konkrétnom prípade a je nevyhnutné starostlivo zvážiť dopad takéhoto zásahu v porovnaní s prípadným zásahom do princípu právnej istoty pri eventuálnom konštatovaní rozporu uplatnenej námietky premlčania s dobrými mravmi, t. j. zrealizovať test proporcionality a spravodlivosti. V neposlednom rade je v predmetnom prípade potrebné vziať do úvahy a v spojení so všetkým uvedeným sa vysporiadať aj s otázkou legitímneho očakávania žalobcu vo vzťahu k postupu a správaniu žalovanej v danej veci, nakoľko súčasťou dobrých mravov je dobrá viera (bona fides) v zmysle poctivosti a mravnej povinnosti splniť záväzok. Ide o morálne kritérium posudzovania správania sa, ktoré má dve stránky - poctivosť vlastnú a zároveň dôveru v poctivosť druhých i vieru v dôveryhodnosť ako takú, pričom stálosť a pravdivosť v sľuboch a dohodách bola už v rímskom práve chápaná ako základ spravodlivosti (pozri uznesenie najvyššieho súdu, sp. zn. 6 Cdo 173/2011).

18. Z uvedeného vyplýva, že nižšie súdy v prejednávanej veci postupovali formalisticky a dospeli k excesívnemu záveru o premlčaní žalobcovho práva na odškodnenie, ktorý nie je ústavne (zákonne) konformný.

19. V danom prípade právne posúdenie veci odvolacím súdom týmto záverom najvyššieho súdu nezodpovedá. Vzhľadom na opodstatnenosť námietky dovolateľa, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu sa riešením predmetnej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súduospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu je v tejto časti prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. Zároveň je aj dôvodné, lebo žalobca opodstatnene namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Rovnaké chyby má aj rozsudok okresného súdu, preto Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil spolu s rozsudkom odvolacieho súdu aj rozsudok okresného súdu a vec v tomto rozsahu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 419 ods. 1, 2, § 450 C.s.p.), v ktorom rozhodne aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

20. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.